

Mircea MORARIU

Cluj-Napoca

Vulnerabili, crezând în viitoare împliniri

Nu trebuie să ai neapărat un doctorat în teatrologie, nu e absolut obligatoriu să te numeri printre cei care *trebuie* să meargă la teatru, căci asta le e meseria (adică să fii critic), ajunge doar să fii un spectator constant și îndrăgostit de lumea scenei ca să intuiești că la un spectacol bun trăiești nu același timp, ci în același timp cu actorii. Atunci, nu te mai preocupă banii și facturile ori *sms*-urile de pe telefonul mobil. Altfel spus, ceea ce caracterizează spectacolul bun e intensitatea, dublată de autenticitatea trăirii. Pentru mine, care mă număr printre cei ce trebuie să meargă la teatru, spectacolul bun e acela care, pe lângă emoție și bucurie, îmi dă șansa de a vedea în el ceva de genul madeleinei proustiene. Adică, în timp ce mă aflu în sală, concentrat la ceea ce se întâmplă în jurul meu, involuntar, încep să îmi amintesc de alte spectacole văzute anterior ori de lecturi mai vechi sau mai noi, îngropate până atunci în cine știe ce sipeț al memoriei. Altfel spus, îl introduc într-o paradigmă culturală. Asta mi s-a întâmplat urmărind spectacolul cu piesa **Viața boemei** de Aki Kaurismäki, montat de Radu-Alexandru Nica la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca. Semn bun, firește!

Pe neașteptate, mi-am reamintit că odată, demult în adolescență, citisem o carte despre boema literară franceză din secolul al XIX-lea. Am găsit-o într-un raft

ORBÁN Attila, DIMÉNY Áron și BOGDÁN Zsolt

de bibliotecă. Se cheamă *Parisul literar în veacul al XIX-lea*, e scrisă de Pierre Labracherie și a apărut în traducere românească în 1974, la Editura Univers. Are o prefață scrisă de regretatul Laurențiu Ulici. Textul marelui critic român e mai degrabă un ministudiu despre aspectele arborescente ale conceptului de boemă. Laurențiu Ulici îi cita pe frații Goncourt care, în romanul *Charles Demailly*, ziceau despre boemi că ar fi „înraii, fără nici o coajă de pâine, acriți, jigniți și împroșcați cu noroi, fără ca măcar să-și mai dea seama”, că „au amanta fără șal, soba fără lemne, cartea fără editor” și „calabalâcul dus la muntele de pietate, cu datorii de neastupat”.

Boemii contemporani nouă din piesa lui Kaurismäki, inspirată de romanul *Scènes de la vie de bohême* al lui Henri Murger, corespund și nu corespund definiției din romanul fraților Goncourt. Firi nepractice, vulnerabili în fața tumultului existenței sociale, ei nu sunt nicidecum răi ori înraii și nici acriți nu sunt. Deloc singuratici, sunt solidari, se împrietenesc repede, uită de micile lor ciocniri anterioare, mănâncă, precum în celebrul cântec al lui Aznavour, „un jour sur deux”, își vând pe nimic tablourile, mai au câteodată izbucniri de orgoliu, speră că viitoarea carte ce le va fi tipărită îi va scoate din mizerie, își iartă trădările, se bucură ca niște copii de o vizită la Turnul Eiffel pe care o immortalizează în fotografii, de câte o ieșire la pădure cu rabla lor („la bagnolle”), cine știe din ce bani cumpărată. Doar moartea cuiva drag îi descumpănește și atunci vor să fie singuri ca să se reculeagă, pentru ca apoi să o ia de la început. Sunt înșelați, buzunării de hoți care îi sărută frățește. Nu găsești în piesa lui Kaurismäki, dar nici în spectacolul regizat de Radu-Alexandru Nica, răutate, înverșunare, îndârjire. Boema e pentru personajele ei în firea lucrurilor, costurile îi sunt acceptate și, vorba unui mare boem din secolul al XIII lea, Rutebeuf, „mes espérances de lendemain/ ce son mes fetes”. Familiarizat cu stilul dramaturgului încă de la spectacolul său de debut cu *Am angajat ucigaș profesionist*, Radu-Alexandru Nica aduce totul pe scenă cu ironie fină dar și cu peniță subțire, cu simpatie și căldură. Spectacolul e construit dintr-un puzzle de clipe de viață, legătura dintre aceste momente fiind asigurată de către un povestitor, niciodată cel ce a introdus secvența anterioară. Așa se face că un actor pe care cu câteva minute înainte l-ai văzut interpretând un personaj sau doar un crochiu de personaj preia sarcina de narator și pregătește inserția fotografeii următoare, apoi joacă din nou el însuși un personaj. Ai senzația de joc, dar meritul lui Radu-Alexandru Nica e că, dincolo de prima impresie, de povestioară amuzantă, tratată în cheie ironică, sugerează un plan secund în care se decantează emoția.

A devenit un loc comun să afirmi că Teatrul Maghiar de Stat din Cluj dispune azi cu adevărat de ceea ce se cheamă o trupă. Compusă însă din actori care nu sunt nicidecum trupeți. Care știu ce înseamnă teatrul adevărat și evoluează cu același devotament și cu același profesionalism și când li se încredințează roluri de mari dimensiuni, și când au roluri episodice. Actorii care știu că din combinația dintre personalitatea lor creatoare și relația cu partenerul se naște spectacolul adevărat. Orbán Attila (*Rodolfo*, un pictor albanez, talentat, nederic în dragoste), Dimény Áron (*Marcel*, redactor șef la efemeride publicistice), Bogdán Zsolt (*Schaunard*, tânărul cu ceva bani, repede cheltuiți, cu aspirații artistice, dar mai cu seamă generos prin definiție) și Péter Hilda (*Mimi*, fata care îl părăsește pe albanezul Rodolfo, sperând într-o viață mai bună, dar care se întoarce la el dezamăgită și bolnavă) au de

elaborat câte un singur rol, o fac fără cusur, iar personajele lor au carnație, rigoare, umanitate, altitudine artistică. Vindis Andrea, excelentul Galló Ernő, Szücs Ervin, Györgyjakab Enikő și Buzási András joacă câte trei, patru, cinci sau șase roluri, cu grijă pentru individualizare, chiar dacă rolul în cauză e mai curând un crochiu. Cu toții știu să nu patetizeze. Înțeleg că sunt parte dintr-o comedie tristă, așa cum e însăși viața boemei. Astfel încât, în decorul căruia i se potrivește de minune cuvântul *adecvare*, conceput de Carmencitta Brojboiu se naște încă un spectacol bun care înmulțește seria spectacolelor bune cu care se poate mândri, pe drept cuvânt, la ora actuală, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca.

Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca – Viața boemei de Aki Kaurismäki, după romanul *Scènes de la vie de bohème* de Henri Murger. Versiunea scenică: Mihaela Michailov. Regia artistică: Radu-Alexandru Nica. Dramaturgia: Biró Eszter. Scenografia: Carmencita Brojboiu. Video: Tofán Zsolt. Cu: Orbán Attila, Dimény Áron, Bogdán Zsolt, Péter Hilda, Vindis Andrea, Gallo Ernő; Szücs Ervin, Györgyjakab Enikő, Buzási András. Data premierei: 9 februarie 2007.

Andreea DUMITRU

Râmnicu Vâlcea

Despre povești topindu-se ca zăpada

S-a întâmplat să văd spectacolul montat vara trecută, la Râmnicu Vâlcea, de Alexandru Dabija abia la premiera găzduită de scena Odeonului, în cadrul Festivalului Național de Teatru (grație unui gest înțelept, merit să onoreze calitatea acestui spectacol). M-am bucurat atunci copilărește și m-am cutremurat de răs ascultând basmele populare, înșirate ca mătâniile pe sfoară, istorisite de câțiva actori ai Teatrului „Anton Pann” mai cu emoție, mai cu talent, mai cu poftă, mai încremenind „în ramă”, după firea și înzestrarea fiecăruia. Mi s-a părut atunci că Alexandru Dabija făcuse tot ce i-a stat în putință pentru a-i dezinhiba pe actori, că le deschisese, mai ales, cămărilor zăvorâte ale copilăriei și le reamintise uneltele de bază ale meseriei, că îi făcuse să creadă din nou nu doar în puterea poveștii, ci și în cea a unui teatru făcut mai din nimic, dintr-o sărăcie asumată și valorizată.

Dincolo de evidența faptului că regizorul nici nu ar fi putut cere prea mult unei instituții nevoite să supraviețuiască în condiții precare, înghesuită în clădirea anostă a unei case sindicale, mi-era limpede că Alexandru Dabija pornise lucrul la acest spectacol de la premise complet experimentale: la fața locului, fără nici un soi de rețetă și fără alte așteptări decât bucuria de a se juca împotriva curentului, în răspăr cu vremurile, dar peotriva celor dominați de ele, dând cu tifla, în mod subtil, aerului pragmatic și preocupat de sine al orașului, amneziei celor care, nu cu mulți ani în urmă, văzuseră aici producții semnate de Goange Marinescu, Dan Micu și Silviu Purcărete. Am recunoscut în montarea de la Râmnicu Vâlcea același impuls care îl purtase pe Alexandru Dabija la Turda, inspirându-i, cu o stagiune în urmă, oniricul *Omul cu valizele*